Ärende Information om uppdaterade riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del

Innehåll

1. Ärendebeskrivning 1
1.1 Hantering av ärendet 1
1.2 Bakgrund 2
1.3 Riksintresse för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt 4
2. Redogörelse 4
2.1 Riksintresseanspråk TM0516 (Sudret) 5
2.2 Riksintresseanspråk TM0517 (Östergarnslandet) 6
2.3 Riksintresseanspråk TM0597 (Buttle/Vänge) 7
2.4 Riksintresseanspråk TM0580 (Södra Fårö) 8
2.5 Riksintresseanspråk TM0520 (Norra Fårö) 10
2.6 Region Gotlands Vattentjänstplan 12
Riksintresseanspråk TM0597 (Buttle/Vänge) 13
Riksintresseanspråk TM0520 (Norra Fårö) 13

1. Ärendebeskrivning

Försvarsmakten inkom till enhet strategisk planering den 29 maj 2026 med ett underlag gällande en kommande uppdatering av fem riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt inom Gotlands län. Försvarsmaktens kommande uppdatering innebär i samtliga fall att dessa utökas. Försvarsmakten har aviserat att ett beslut kring uppdateringen av riksintresseanspråken kommer ske efter sommaren 2026. Ett uppföljande möte med Försvarsmakten kommer hållas hösten 2026 med representanter från bland annat enhet strategisk planering.

I denna bilaga presenteras en generell redogörelse över riksintressesystemet samt generell information om Försvarsmaktens riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del. Vidare redovisas de aktuella riksintresseanspråk som kommer uppdateras samt vilka planer, projekt och planerad markanvändning som omfattas.

1.1 Hantering av ärendet

Försvarsmakten efterfrågade en skriftlig sammanställning över de planer och projekt som den kommande uppdateringen omfattar. Försvarsmakten begärde att förvaltningen skulle inkomma med sammanställningen innan semesterperioden 2026. Enhet strategisk planering har gjort en övergripande

sammanställning av de planer och projekt som kan komma att påverkas av den kommande uppdateringen av riksintresseanspråken. Synpunkter har inhämtats från enhet mark- och exploatering, enhet detaljplan och VA-avdelningen. Förvaltningens redogörelse utgör inte ett ställningstagande till, eller bedömning av Försvarsmaktens kommande uppdatering, utan ska enbart ses som en sammanställning av planer och projekt som omfattas av den kommande utökningen av riksintresseanspråken och som därigenom kan komma att påverkas.

Förvaltningen översände sammanställningen till Försvarsmakten 2026-07-01. I samband med detta informerade förvaltningen skriftligen Försvarsmakten om att myndigheten bör inkomma med en formell remittering så att Region Gotland ges möjligheter att ta ställning till kommande uppdatering och inkomma med eventuella synpunkter.

Information om Försvarsmaktens kommande uppdatering av riksintresseanspråken kommer även lyftas till miljö- och byggnämnden, 2026-09-16 och till regionstyrelsen 2026-09-29.

1.2 Bakgrund

De tolv riksintressemyndigheterna ansvarar var och en inom sitt verksamhetsområde för att hålla uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden. Detta ansvar regleras i förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden, Hushållningsförordningen. Försvarsmakten ansvarar enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (1998:808) för områden av riksintresse för totalförsvarets anläggningar, den militära delen.

Enligt 2 § Hushållsförordningen ska riksintressemyndigheterna lämna skriftliga uppgifter till länsstyrelserna om områden som myndigheterna bedömer vara av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Myndigheterna ska säkerställa att bedömningen är aktuell och ska vid behov, eller åtminstone vart åttonde år, göra en översyn. Innan uppgifterna lämnas ska myndigheten ha gett Boverket, de länsstyrelser och övriga riksintressemyndigheter som är berörda tillfälle att yttra sig.

Det finns således inget formellt krav att riksintressemyndigheterna ska höra berörda kommuner innan beslut fattas. Däremot anger Boverket i sin vägledning till riksintressemyndigheterna (dnr 3190/2014) på sida 7:

”det samråd som ska hållas med Boverket, berörda länsstyrelser och andra berörda riksintressemyndigheter bör vara så tilltagen i tid att det medger att länsstyrelserna kan inhämta synpunkter från kommuner, landsting och övriga man finner lämpliga”

Riksintresseanspråk avser geografiska områden som har pekats ut för att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Genom dessa anspråk får staten möjlighet att inom ramen för samhällsplaneringen bevaka och påverka intressen som är av särskild nationell betydelse. Bestämmelserna om riksintressen skapar en gemensam grund för flera lagar att avgöra konkurrensfrågor vid beslut om mark- och vattenanvändning.

TN 2026/2325 14 juli 2026

När riksintressemyndigheterna fattar beslut om att peka ut ett område av riksintresse så är det den myndighetens bedömning, men det är inget rättsverkande beslut om att området faktiskt är ett riksintresse. Det är först när någon vill ändra markanvändningen, på ett sätt som kräver ett rättsligt beslut, som ett riksintresse har betydelse. Dessa rättsliga beslut kan exempelvis fattas utifrån plan- och bygglagen (2010:900) eller miljöbalken. Vid ett eventuellt överklagande har en sakägare sedan möjlighet att ifrågasätta områdets status av riksintresse. Däremot kan bestämmelserna om riksintressen inte användas för att ställa krav på en pågående markanvändning. När ett område har pekats ut som ett riksintresse ska det så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada de utpekade intressena, eller för att skydda områdena mot åtgärder som påtagligt kan försvåra att de utnyttjas för ett visst ändamål. Detta innebär att riksintresset ska ges företräde framför andra allmänna och enskilda intressen när frågor om markanvändning avgörs. Om en åtgärd alltså medför påtaglig skada på riksintresset, och det motstående intresset inte utgörs av ett annat riksintresse, så är åtgärden otillåten. Då ska ingen avvägning, eller samlad bedömning, göras mot enskilda intressen eller andra allmänna intressen eftersom åtgärden i vilket fall är otillåten. Vid avvägningar mellan motstående riksintressen är utgångspunkten att inget riksintresse ska påtagligt skadas. Om det inte är möjligt att förena två motstående riksintressen ska det ändamål som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt ges företräde. Om ett område behövs för totalförsvarets anläggningar, så ska försvarsintresset ges företräde framför andra riksintressen enligt 3 kap. 10 § plan- och bygglagen.

Riksintressen syftar till att värna ett antal värden eller egenskaper inom ett visst mark- eller vattenområde. För att avgöra om en åtgärd är tillåten eller inte inom, eller i anslutning till ett riksintresse, är utgångspunkten för bedömning av påtaglig skada de värdebeskrivningar som har legat till grund för riksintressemyndighetens anspråk. Om en åtgärd medför att ett av de värden eller egenskaper som låg till grund för utpekandet helt, eller delvis, går förlorat så kan det vara tillräckligt för att riksintresset ska anses vara påtagligt skadat. Däremot behöver det inte vara säkert att skadan verkligen inträffar, det räcker med att åtgärden ”kan” medföra påtaglig skada, för att den ska vara otillåten. För att en åtgärd ska anses medföra en påtaglig skada ska den antingen ha bestående negativ inverkan, eller tillfälligt ha mycket stor negativ påverkan.

En åtgärd kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse, och således vara otillåten, även om åtgärder vidtas utanför själva riksintresseanspråket. Således spelar det ingen roll om åtgärden är lokaliserad inom, eller utanför, det utpekade området. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas. Det går inte att på förhand avgöra inom vilka avstånd påtaglig skada kan uppstå. Detta eftersom det beror på det riksintressanta områdets känslighet, störningskällas omfattning med mera.

TN 2026/2325 14 juli 2026

1.3 Riksintresse för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt

I Försvarsmaktens riksintressekatalog för totalförsvarets militära del i Gotlands län (FM2022-23088:1, Bilaga 5) redovisas myndighetens rådande riksintresseanspråk.

För vissa typer av anläggningar och områden har Försvarsmakten valt att redovisa ett påverkansområde övrigt. Sådana påverkansområden utgör ett så kallat delvis öppet redovisat riksintresse, eller område av betydelse. Försvarsmakten redogör att ett påverkansområde övrigt utgör ett område kring ett riksintresse, eller område av betydelse, för totalförsvarets militära del. Påverkansområdet omfattas inte av sekretess, men uppgifter om den exakta lokaliseringen av riksintresset eller området av betydelse, samt uppgifter om vilken verksamhet som bedrivs inom det omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Utpekandet av ett påverkansområde övrigt säkerställer att Försvarsmakten har möjlighet att bevaka att åtgärder som sker i området inte medför skada på riksintresset eller området av betydelse.

Inom påverkansområde övrigt ska alla ärenden, oavsett höjd, remitteras Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada på riksintresse för totalförsvarets militära del. Inom dessa påverkansområden ska även alla planer och följande ärenden eller projekt remitteras, utöver de som sedvanligt remitteras Försvarsmakten i hela landet:

- Plan- och bygglovsärenden oavsett byggnadshöjd och typ av åtgärd (gäller ej åtgärder som är helt planenliga)
- Områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken (exempelvis naturreservat, vattenskydd med mera)
- Vägar, såsom vägplaner
- Större avverkning av skog
- Kablar och ledningar

Vilka åtgärder som riskerar att skada riksintresset, eller området av betydelse, kan inte anges på förhand med hänsyn till den sekretess som råder för dessa intressen. Försvarsmakten gör således enskilda bedömningar beroende på ärendets förutsättningar.

2. Redogörelse

I följande redogörelse presenterar förvaltningen en sammanställning av planerande och pågående åtgärder inom de riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del, påverkansområde övrigt, som kommer utökas. Denna redogörelse utgör inte ett ställningstagande till, eller bedömning av Försvarsmaktens kommande uppdatering, utan ska enbart ses som en sammanställning av regionala och lokala planer och projekt som omfattas av den kommande utökningen och som därigenom kan komma att påverkas.

TN 2026/2325 14 juli 2026

I sammanställningen inkluderas inte de detaljplaner, projekt eller utpekade områden från översiktsplanen som ligger inom rådande avgränsning för riksintresseanspråken.

Nedan redogörs för pågående och kommande detaljplaneärenden, pågående och planerade mark- och exploateringsprojekt och andra projekt, den planerade utveckling som är utpekad i Region Gotlands översiktsplan, Översiktsplan Vårt Gotland 2040, som kan komma att påverkas av utökningen:

- Flertalet utvecklingsområden utpekade i Översiktsplan Vårt Gotland 2040 för bland annat bostadsbebyggelse, verksamheter samt områden med kompletteringsmöjligheter.
- Ett antal pågående och kommande detaljplaner samt pågående och kommande mark- och exploateringsprojekt.
- Föreslagen fast förbindelse mellan Fårösund och Fårö
- Sträckor utpekade i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035
- Flertalet områden i Vänge samt på Fårö som är utpekade i Region Gotlands Vattentjänstplan.

I nedanstående kartor redovisas Försvarsmaktens kommande utökning av respektive riksintresseanspråk. Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad utifrån Försvarsmaktens underlag och ska inte läsas som exakta. Kartorna syftar till att ge en förståelse för den ungefärliga avgränsningen för respektive område.

Områdena som utökas redovisas med en ljuslila färg med streckad grå konturlinje. Befintligt riksintresseanspråk redovisas med en lila färg utan konturlinje:

Kommande uppdatering totalförsvarets riksintresseområden, den militära delen - Påverkansområde övrigt

Totalförsvarets riksintresseområden, den militära delen - Påverkansområde övrigt

2.1 Riksintresseanspråk TM0516 (Sudret)

Befintligt riksintresseanspråk utökas norrut samt västerut.

Berörda områden i Översiktsplan Vårt Gotland 2040:

Utvecklingsområdena för sammanhängande bostadsbebyggelse Hmr2 (utmed vägen norr om Hamra) Hmr4 (Norr om Hulehällar) och Öj11 (Lilla och Stora Simunde).

Inom befintliga områden för sammanhängande bostadsbebyggelse finns utvecklingsmöjligheter för bostäder och verksamheter.

TN 2026/2325 14 juli 2026

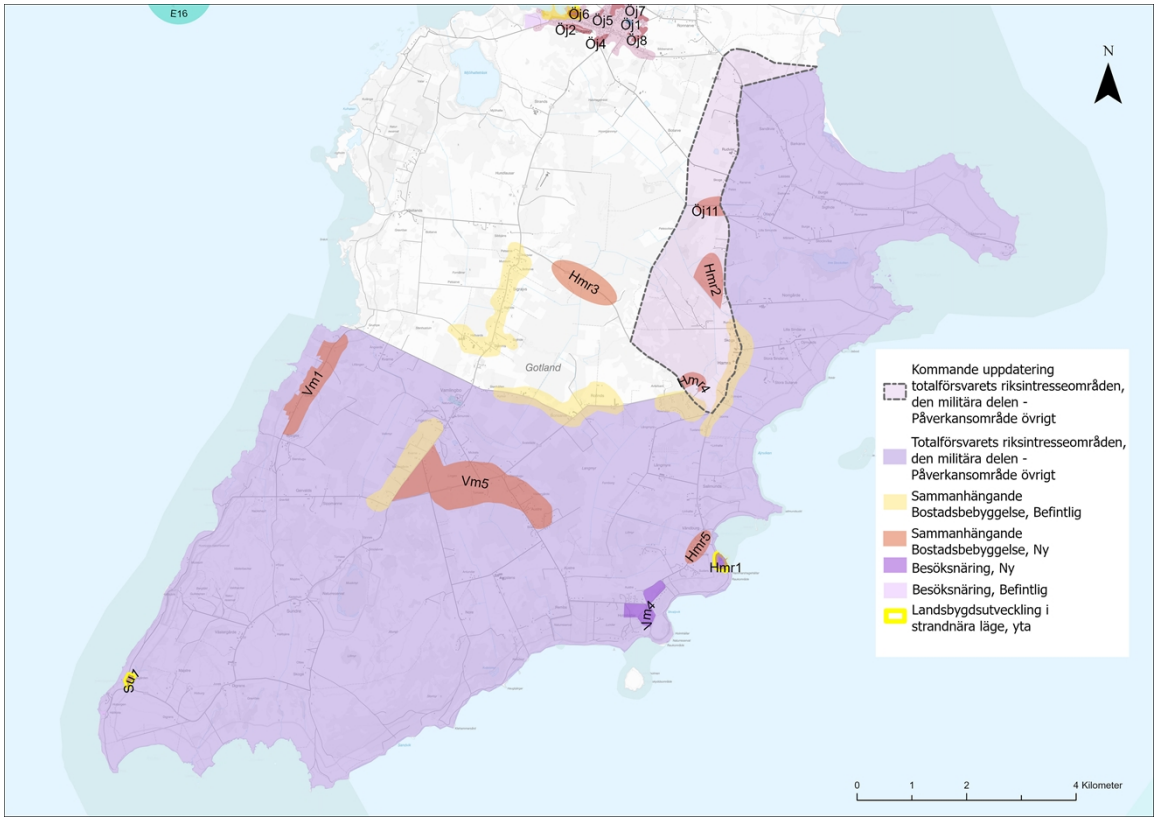

Figur 1: TM0516, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Detaljplaner: Pågående, planansökningar och planbeslut:

Inga

Pågående/planerade mark- och exploateringsprojekt:

Inga

2.2 Riksintresseanspråk TM0517 (Östergarnslandet)

Befintligt riksintresseanspråk utökas i den södra delen i två mindre områden, utökning sker även i två områden västerut, samt i ett större område i den norra delen som utökas västerut.

Berörda områden i Översiktsplan Vårt Gotland 2040:

Utvecklingsområdena för sammanhängande bostadsbebyggelse Ar1 (Ardre Petsarve), Ög6 (Gammelgarn Tjockhagen), Ög10 (Gammelgarn Svartdal norra) och Kh1 (Ojselhagen – nedanför äldreboendet) och Kh2 (Tomase). LIS-område 15 (Kh7).

Inom befintliga områden för sammanhängande och mångfunktionella bostadsbebyggelsen finns utvecklingsmöjligheter för bostäder och verksamheter.

TN 2026/2325 14 juli 2026

Utökningen angränsar sträckan Roma-Ljugarn som är utpekad i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035, som ett prio 3 objekt (lägsta prioritet).

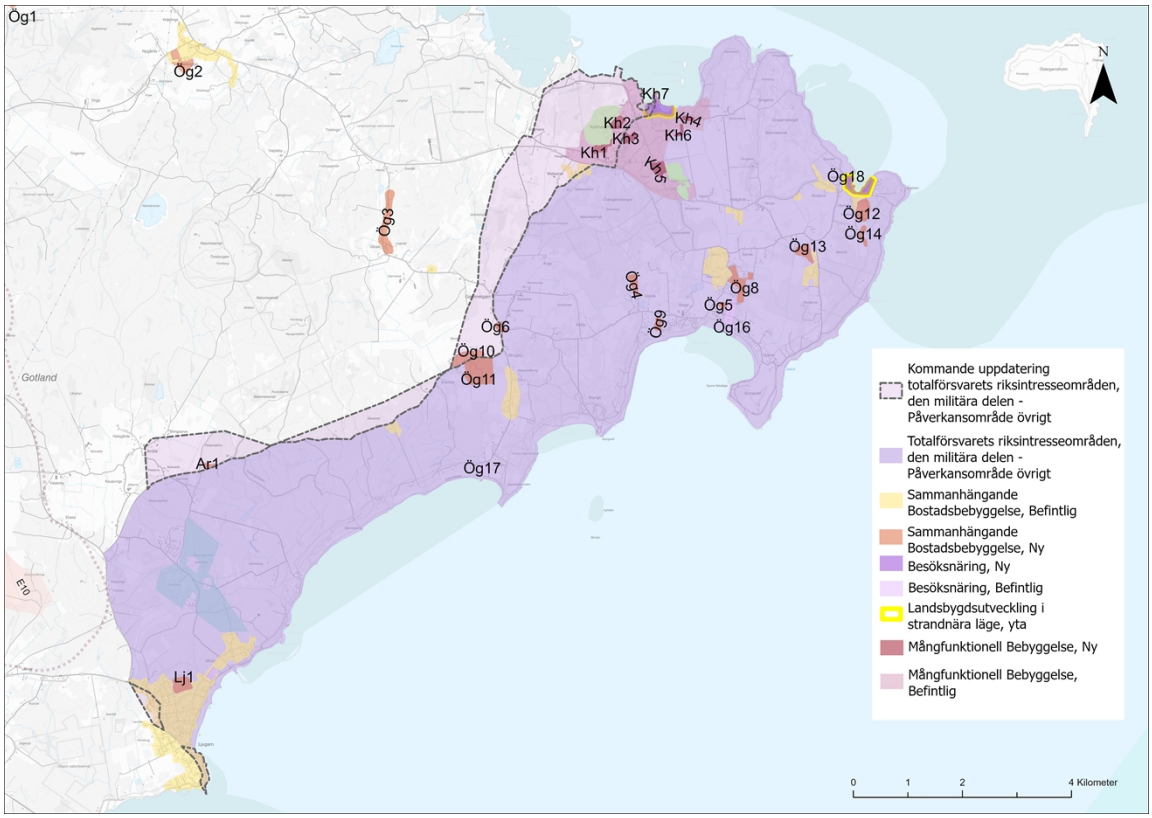

Figur 2: TM0517, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Detaljplaner: Pågående, planansökningar och planbeslut:

Inga

Pågående/planerade mark- och exploateringsprojekt:

Region Gotland äger mycket mark inom området. Det finns inga konkreta planer på exploatering i nuläget, utöver genomförande av detaljplanen för Östergarn Ganne 1:32 (ÖSTERGARN GANNE 1:22 M FL).

2.3 Riksintresseanspråk TM0597 (Buttle/Vänge)

Befintligt riksintresseanspråk utökas i den norra delen, hela den västra delen och merparten av den östra delen.

Berörda områden i Översiktsplan Vårt Gotland 2040:

Utvecklingsområde för energiutvinning E10.

Inom befintliga områden för sammanhängande bostadsbebyggelse finns utvecklingsmöjligheter för bostäder och verksamheter.

TN 2026/2325 14 juli 2026

Utökningen angränsar sträckan Roma-Ljugarn som är utpekad i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035, som ett prio 3 objekt (lägsta prioritet).

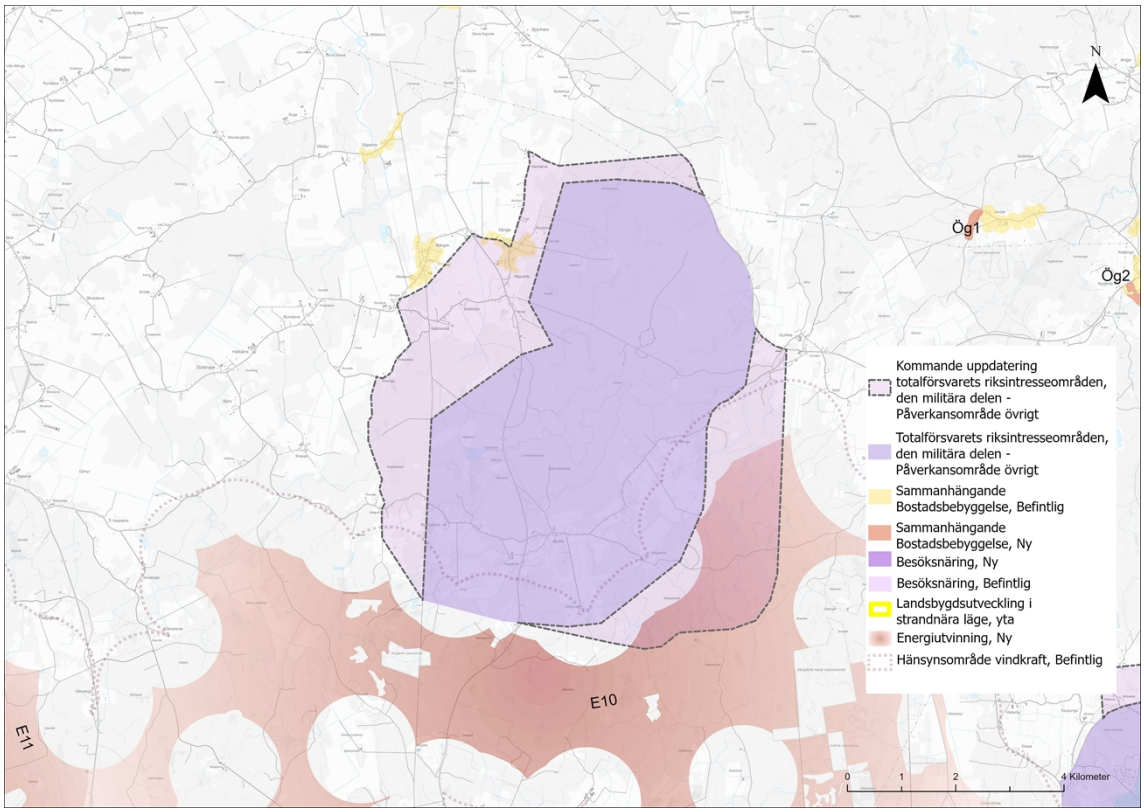

Figur 3: TM0597, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Detaljplaner: Pågående, planansökningar och planbeslut:

Inga

Pågående/planerade mark- och exploateringsprojekt:

Kan påverka en framtida utveckling av Vänge Skolgården 1:1 och Vänge Hägvalds 1:54.

2.4 Riksintresseanspråk TM0580 (Södra Fårö)

Befintligt riksintresseanspråk utökas i den södra delen, hela den västra delen och i den norra delen.

Berörda områden i Översiktsplan Vårt Gotland 2040:

Utvecklingsområdena för sammanhängande bostadsbebyggelse Få18 (Ödehoburga) och Få19 (Kyrkviken). LIS-område 17 (Få21) och 18 (Få22) samt området för mångfunktionell bebyggelse Få23 (Klintsbrovik).

Föreslagen fast förbindelse mellan Fårösund och Fårö. Region Gotland förordar en fast förbindelse som bör ansluta i närheten av nuvarande färjelägen i Fårösund på Gotlandssidan och vid Broa på Fårösidan. För den fasta

TN 2026/2325 14 juli 2026

förbindelsen tecknades en avsiktsförklaring mellan Region Gotland och Trafikverket år 2021 (RS 2020/1988, TRV 2013/74299).

Utökningen omfattar sträckan Broa-Sudersand som är utpekad i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035, som ett prio 2 objekt (näst högsta prioritet).

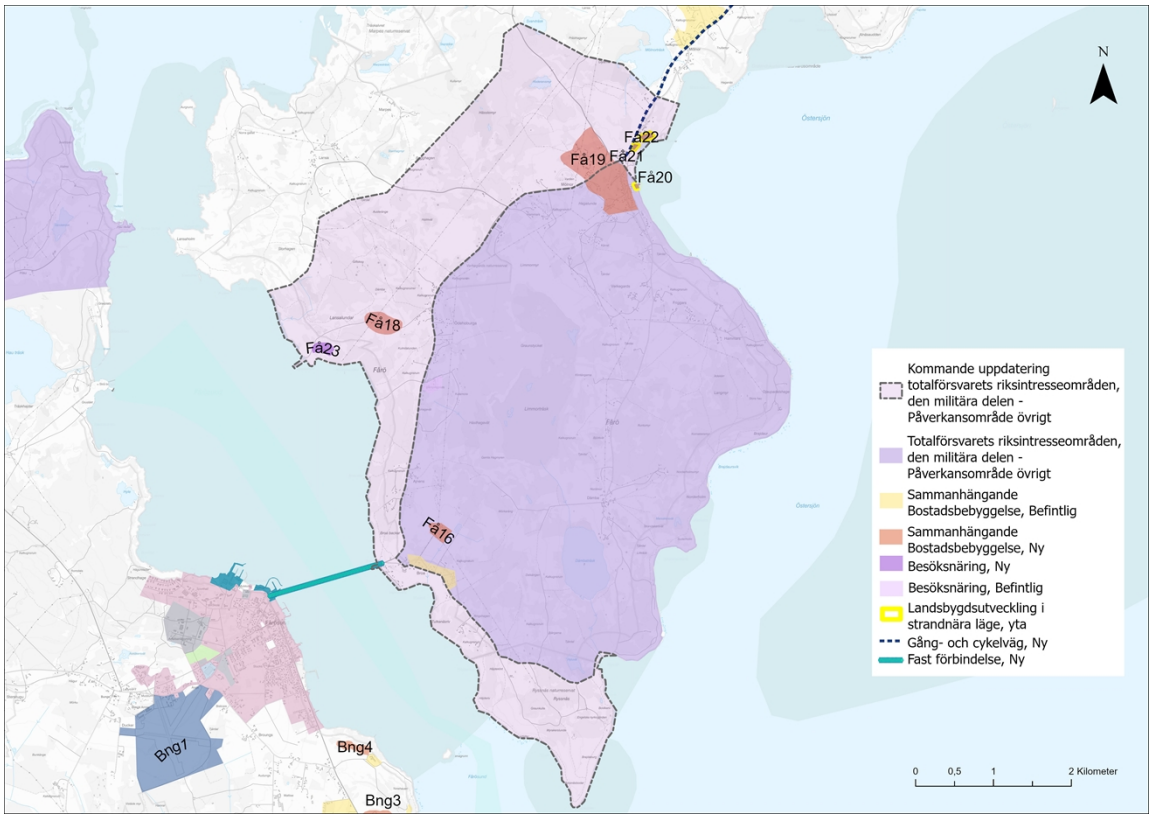

Figur 4: TM0580, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Detaljplaner: Pågående, planansökningar och planbeslut:

Fårö Svens 1:13 (MBN 2019/1195) står i plankö. Av planbeskedet framgår att ändamålet är att uppföra bostadsbebyggelse med omkring 25 lägenheter.

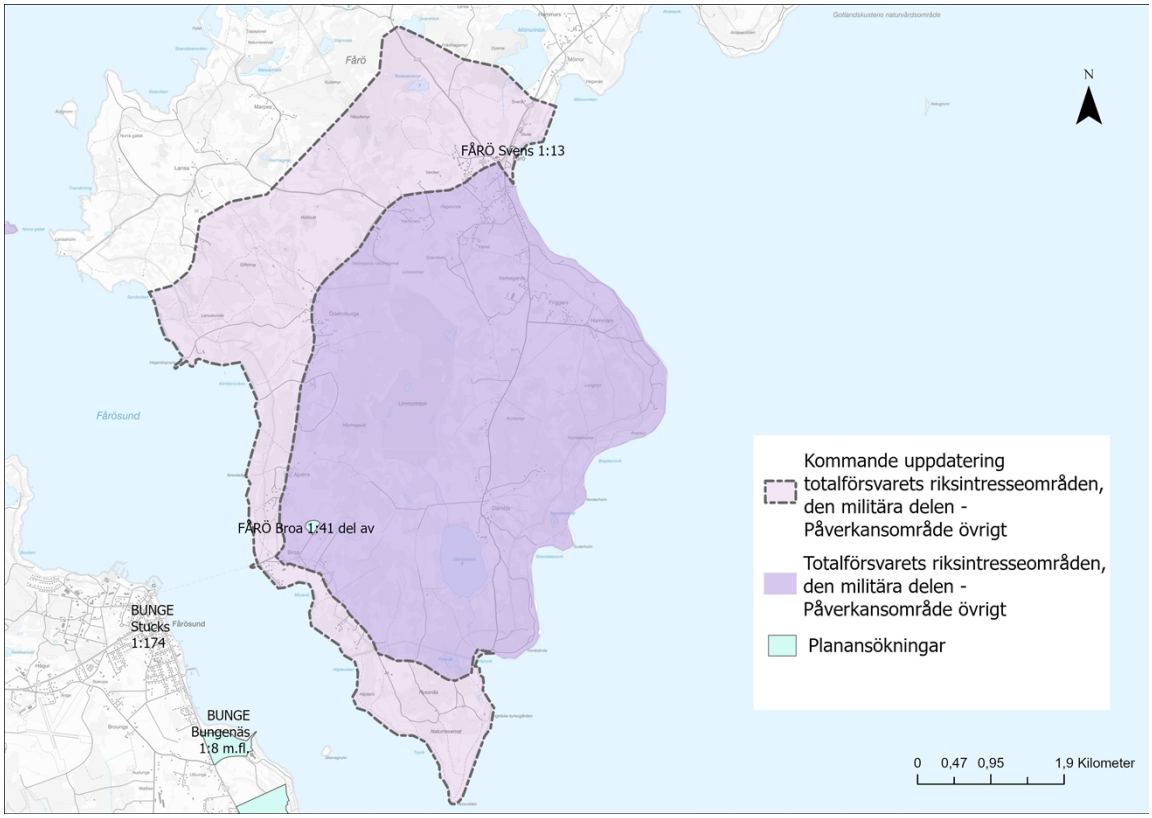

Figur 5: TM0580, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Pågående/planerade mark- och exploateringsprojekt:

Inga

2.5 Riksintresseanspråk TM0520 (Norra Fårö)

Befintligt riksintresseanspråk utökas i hela den västra delen.

Berörda områden i Översiktsplan Vårt Gotland 2040:

Utvecklingsområdena för sammanhängande bostadsbebyggelse Få1 (Sudersandsområdet), Få2 (Sudersandsområdet), Få3 (Sudersandsområdet), Få6 (Sudersandsområdet), Få8 (Sudersandsområdet) och Få15 (Lassor-Sudergarda). LIS-område 23 (Få29 Sudersand). Område för ny infrastruktur sommarparkeringsplats Få25 (Sudersand).

Utökningen omfattar sträckan Sudersand-Ekeviken som är utpekad i Regional Cykelplan Gotland 2025–2035, som ett prio 1 objekt (högsta prioritet). Utökningen angränsar även sträckan Broa-Sudersand, som ett prio 2 objekt (näst högsta prioritet).

Inom befintliga områden för sammanhängande bostadsbebyggelse finns utvecklingsmöjligheter för bostäder och verksamheter

TN 2026/2325 14 juli 2026

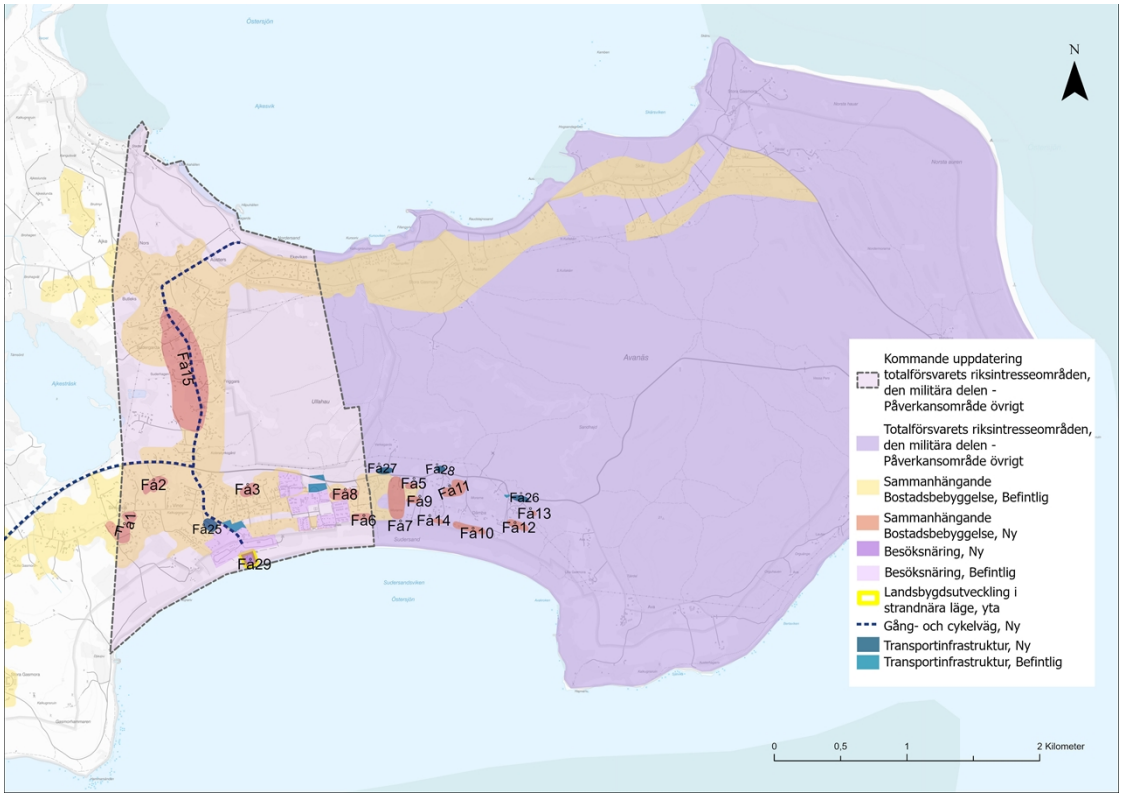

Figur 6: TM0520, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Detaljplaner: Pågående, planansökningar och planbeslut:

Både Fårö Vinor 1:39 (MBN 2019/1768) och Fårö Vinor 1:33, 1:107, 1:110 m fl (MBN 2019/1196), står i plankö. Av planeskedet för Fårö Vinor 1:39 (MBN 2019/1768) framgår att möjligheten för uthyrningsstugor, bostäder och parkering ska prövas. För Fårö Vinor 1:33, 1:107, 1:110 m fl (MBN 2019/1196) framgår att ändamålet med detaljplanen är att tillskapa bostadsfastigheter. I planbeskedet framkommer att syftet är att upprätta tio bostadsfastigheter avsedda för fritidshus.

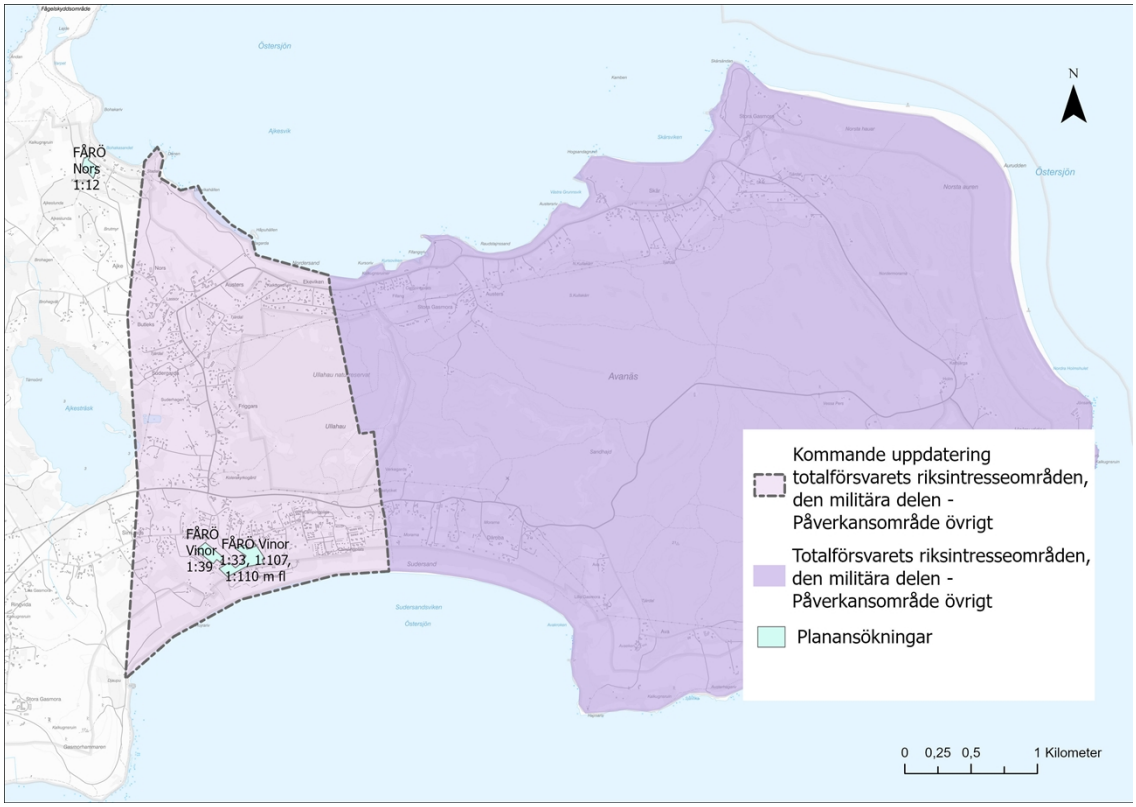

Figur 7: TM0520, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Pågående/planerade mark- och exploateringsprojekt:

På de Regionägda fastigheterna Fårö Vinor 1:33 och 1:117 finns planer på att omvandla dessa till kvartersmark för parkering. Detta från nuvarande användning som är allmän plats-park, för den förstnämnda och kvartersmark-bostad, för den sistnämnda.

2.6 Region Gotlands Vattentjänstplan

Regionfullmäktige antog 2025-02 17 (RF § 10) Region Gotlands Vattentjänstplan. Vattentjänstplanen innehåller kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Kommunernas vattentjänstplaner regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, LAV. LAV ställer krav på kommunens försörjning av allmänna VA-tjänster. I Vattentjänstplanen har ett antal bedömningar gjorts för att avgöra behovet av allmänna vattentjänster. I korthet har områden med samlad bebyggelse, där VA-försörjning löses enskilt, bedömts i relation till behovet av allmänna vattentjänster. Totalt har 110 VA-planområden identifierats runt om på Gotland, som sedan har klassificerats utifrån områdenas behov av allmän VA-försörjning:

- VA-utbyggnadsområde (behov av allmän VA-försörjning/eller godtagbar enskild VA-lösning).

TN 2026/2325 14 juli 2026

- VA-bevakningsområde (tillfredsställande VA-försörjning men bevakas utifrån olika aspekter).
- Enskilt VA-område (godtagbar enskild VA-försörjning).

För klassificerade utbyggnadsområden är bedömningen att dessa har behov av allmänna VA-tjänster, med särskild hänsyn till 6 § i LAV.

Riksintresseanspråk TM0597 (Buttle/Vänge)

Utökningen av riksintresseanspråket i Buttle/Vänge innebär att ett antal VA-planområden dels omfattas av utökningen, dels att ett antal ligger i anslutning till den kommande utökningen. Ett antal ligger även inom befintligt riksintresseanspråk. Utökningen av riksintresseanspråket omfattar således enskilda VA-områden och angränsande VA-bevakningsområden.

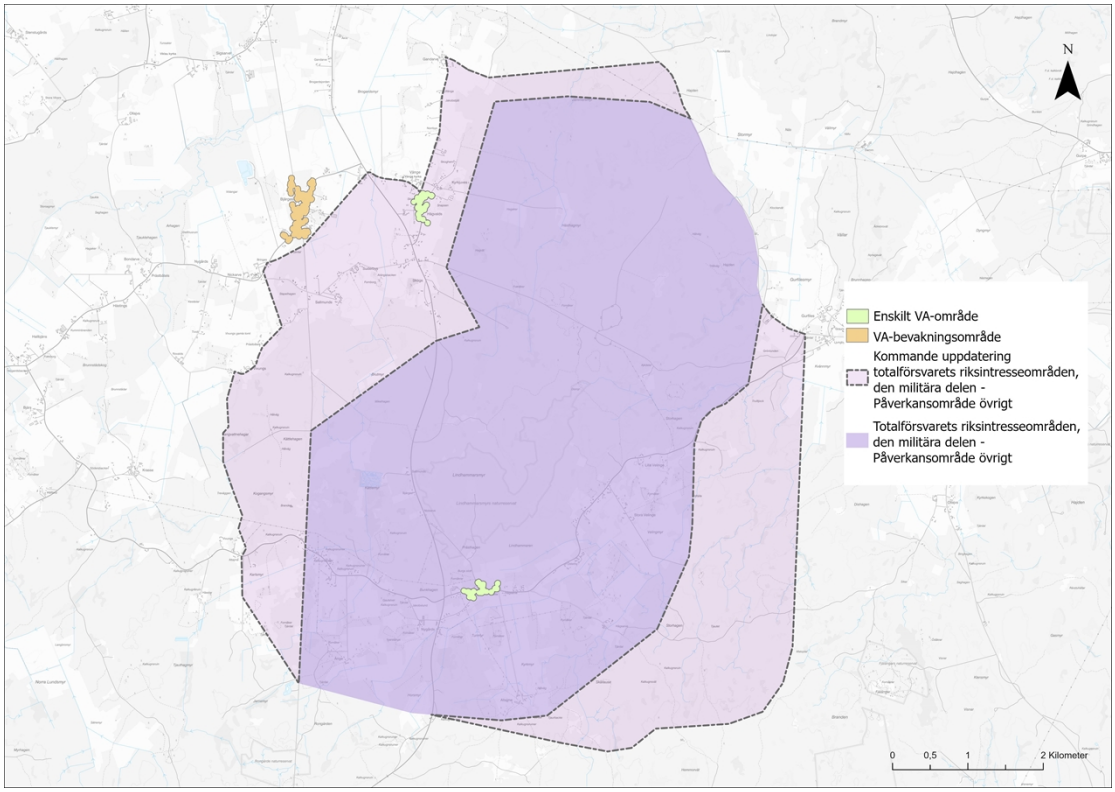

Figur 8 TM0597, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Riksintresseanspråk TM0520 (Norra Fårö)

Utökningen av riksintresseanspråket på norra Fårö innebär att ett antal VA-planområden dels omfattas av utökningen, dels att ett antal ligger i anslutning till den kommande utökningen. Ett antal ligger även inom befintligt riksintresseanspråk. Utökningen av riksintresseanspråket omfattar således VA-utbyggnadsområden samt enskilda VA-områden.

TN 2026/2325 14 juli 2026

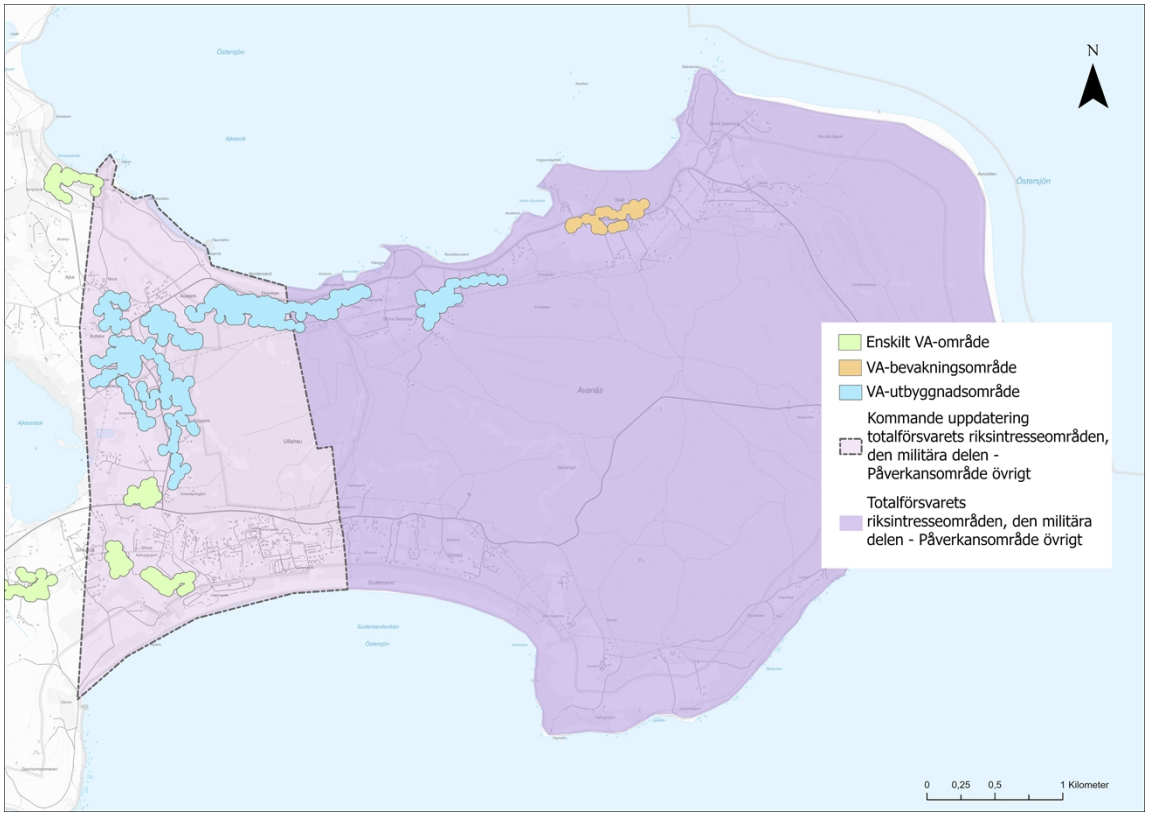

Figur 9: TM0520, Utökningens avgränsning är ungefärligt utritad och ska inte läsas som exakt.

Planeringen för allmän VA-försörjning på norra Fårö innefattar ett antal åtgärder:

- Undersökningar om framtida vattentäkt för grundvattenuttag med tillhörande vattenskyddsområde och föreskrifter, tilltänkt nytt vattenverk, fiber och VA-ledningar samt åtgärder för befintligt vattenverk och avloppsreningsverk.

Avdelning samhällsplanering

Max Sundberg Wallman
Översiktsplanerare

TN 2026/2325 14 juli 2026